

JA – NI SER RÄTT!

HÄR LED HÄSTAR FÖR HUN

TEXT ANNA BERGHOLTZ

FOTO NEIL SODERSTROM, ANNIKA MAGNUSSON

I USA, där allt ska vara störst, bäst och vackrast, nöjer man sig inte med att bara utbilda ledarhundar. Där använder man nu även hästar för samma ändamål.

Trogen ledsagare och vän, har hästen Panda blivit åt sin blinda matte Anne Edie. Unique Generation besökte såklart det något unika ekipaget.

I DET LILLA SAMHÄLLET Delmar i USA börjar man bli van vid den något märkliga synen av en häst som ledsagar en blind kvinna. Storlek som en större hund, men gnäggande. Svart och vit är hon, hästen Panda. Matte är Anne Edie och i fem år har de hållit ihop och de tre senaste åren har Panda varit Annes ledsagare.

– Jag har alltid varit hästmänniska, berättar Anne. När jag märkte att en av mina gamla hästar ledsagade mig i hagen, förstod jag att man precis som ledarhundar skulle kunna träna hästar för samma syfte.

Hon hade samtidigt hört talas om någon verksamhet där man utbildade miniatyrhästar till ledarhästar. Tillsammans med vännen och hästränaren Alexandra Kurland, bestämde de sig för att prova. Färden gick till Florida och där hittade Anne sin ögonsten – Panda.

Använder sig av Klicker-metoden

– Vi blev alla förälskade i henne, berättar Anne med ett leende.

Och jag förstår precis vad hon menar. Panda stryker runt benen på mig, men så blir det matdags. I det lilla huset på tomten där hon bor, serveras det som serveras för de flesta andra hästar. Hö.

– Men det har varit ett experiment, fortsätter Anne.

Panda har tränats med klicker-metoden. Man lär djuret att genom belöning bete sig på rätt sätt och med Panda har det fungerat utmärkt. Anne jämför med de ledarhundar som hon tidigare haft och som hon inte alls varit lika nöjd med.

– Panda arbetar bättre. Hon bryr sig inte lika mycket om vad som händer runt omkring när vi är ute och går.

Det får snart även jag erfara. Vi tar en promenad genom Delmore. Hovarna klappar mot asfalten. En förbipasserande hund skäller och försöker slita sig från sin husse. Panda vandrar stolt vidare. Hon stannar vid övergångsstället och Anne berömmar med klickljudet och godis. Som alla andra servicedjur får Anne ta med sig Panda överallt och vi tar oss till ett matställe.

SAGAR ISTÄLLET DAR

Hmm... är det verkligen en häst?

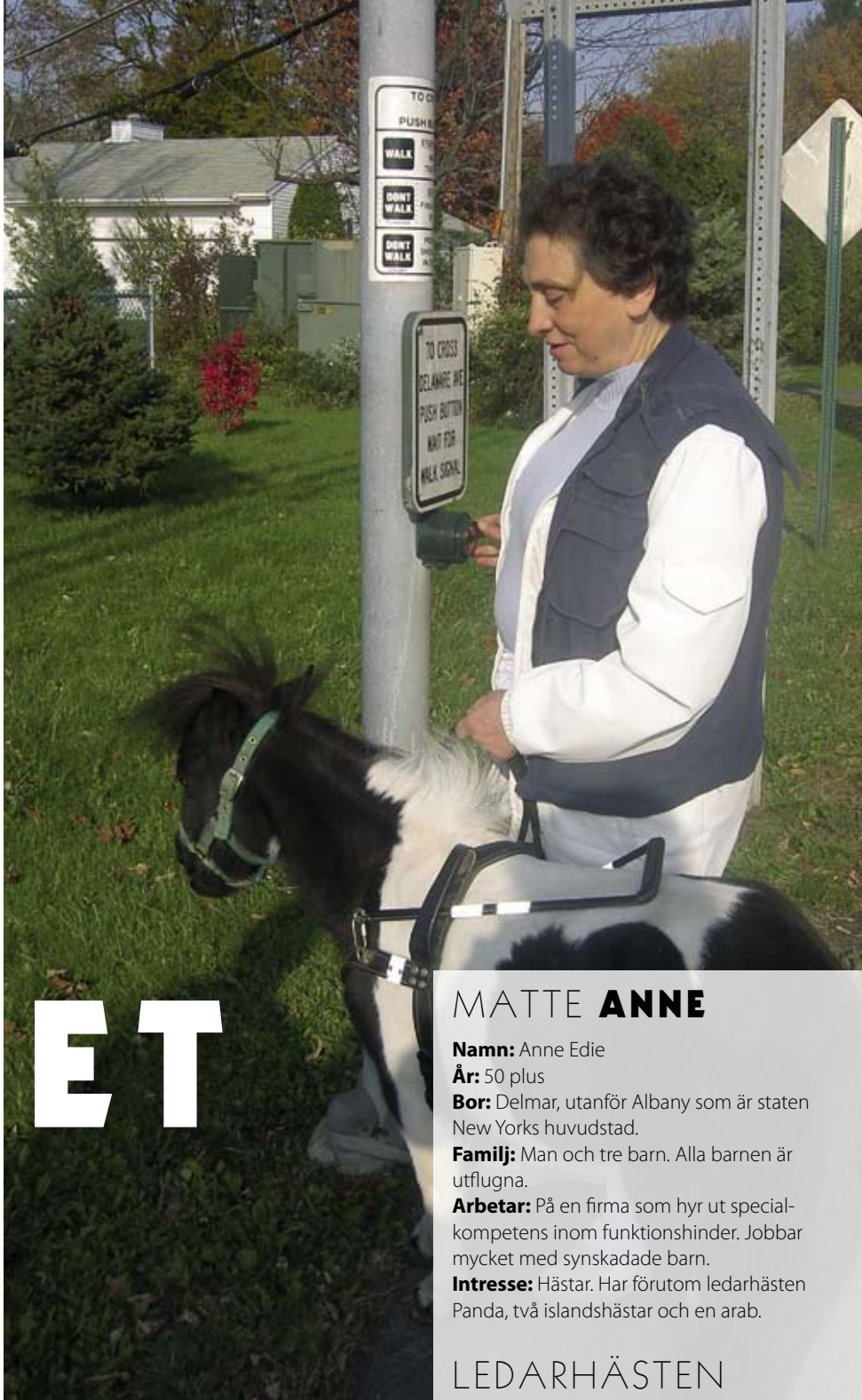
– Vad söt, utropar en dam därinne. Är det verkligen en häst?

Det är en vanlig reaktion från folk, förklarar Anne. Många människor är rädda för hundar och på så sätt är det enklare med Panda. Men det händer att barn vill rida på henne.

– Då får jag förklara att hon inte är en sådan häst, utan jobbar åt mig, berättar Anne.

Det är en häftig upplevelse att träffa Panda. Men höjdpunkten kommer när vi satt oss ner och Panda stående hamnat i djup sömn mellan borden. Det är garanterat min mest unika middagsdate.

Men det tar inte lång tid innan hon vaknar upp igen, när vi råkat nämna hennes favoritmat – morötter och broccoli.

MATTE ANNE

Namn: Anne Edie

År: 50 plus

Bor: Delmar, utanför Albany som är staten New Yorks huvudstad.

Familj: Man och tre barn. Alla barnen är utflugna.

Arbetar: På en firma som hyr ut specialkompetens inom funktionshinder. Jobbar mycket med synskadade barn.

Intresse: Hästar. Har förutom ledarhästen Panda, två islandshästar och en arab.

LEDARHÄSTEN

PANDA

Namn: Panda

År: 5 år

Bor: Delmar, i ett hus på Annes tomt. Vistas även inne i familjens hus.

Arbete: Som ledsagare åt Anne i tre års tid

Äter helst: Morötter och broccoli

Ogillar: Hala trappor

FOTO NEIL SODERSTROM (FRÅN "PANDA, A GUIDEHORSE FOR ANN"
AV ROSANNA HANSEN, Boyds Mills Press, www.boydmillspress.com)

FAKTA **KLICKE- TRÄNING**

KLICKESTRÄNING ÄR inget nytt, utan bara ett slanguttryck för operant betingning, en beteendevetenskapligt utvecklad inläringsteori. Upphovsman var B.F Skinner.

Metoden används på alla möjliga djur. Troligen vanligast på hästar och hundar. Intressant är att man använder klicker på San Diegos zoo i Kalifornien. Detta för att hanteringen av farliga och aggressiva djur ska bli lättare.

Det speciella med klicker är att inläringen går lättare jämfört med den vanliga kommandobaserade träningen.

Vid träningen används en såkallad klicker, en liten metallformad knappliknande sak som ger ifrån sig ett klickande ljud när man trycker ner och sedan släpper upp den fjädrande änden av den. När djuret utför rätt beteende, klickar man och i samband med ljudet ger man en godis eller något annat gott som djuret gillar.

Så småningom kan man forma ett visst beteende utifrån det här. Ledarhästen lär sig att stanna för kanter, de vill få dig att klicka och man får också djuret att tro att han/hon är den som bestämmer.

Inom klickerträningen bestraffar man aldrig. Den bygger på belöning och gör djuret fel, låter man det passera och försöker på nytt, fast denna gång rätt. Blir det rätt, så berömmar man med ett klick.

FAKTA LEDARHÄSTAR

ANNE EDIE KÄNNER TILL ett fåtal andra ledarhästar i USA. De flesta är privattränade, precis som Panda. Några kommer från stiftelsen Guidehorse.

Hon känner inte till någon ledarhäst i Europa, men har hört talas om att man tränat en miniatyrhäst i Storbritannien för att hjälpa ett litet barn i rullstol. Hästarten som används finns alltså i flera länder.

Alla ledarhästar är inte tränade med klicker-metoden. De fungerar ungefär som en ledarhund. Enligt en del arbetar hästarna bättre. Man kan träna hästen rumsren likt en hund. En del ledarhästar har ett eget hus, precis som Panda. Andra bor med sin matte eller husse inne i dennes hus. Fördelen med att låta hästen ha sin egen bostad, är att den också ska få känna sig som en vanlig häst och vara ledig från jobbet.

I vissa fall får ledarhästen ha skor på sig när den är ute och går. Särskilt om underlaget är hårt. En omgjord ledarhundsssele används oftast när hästen ska föra sin ägare.

Fördelar med ledarhäst

Det finns många positiva saker med att välja en häst som ledsagare. De lever och kan arbeta längre. Upp till 50 år kan de bli, men blir vanligen 30–40 år.

Deras minne är fantastiskt. De har ett otroligt lugn, även i pressade situationer och har en naturlig instinkt att undvika faror. Deras syn är utmärkt, även i mörker.

För allergiker kan de vara ett bra alternativ, då de inte fäller lika mycket hår som en hund. Hästen passar utmärkt för den som är hundrädd. En del tycker också att det är bra att slippa ha ett djur boende i sitt hem, när det inte jobbar.

Vidare är hästen stark och kan vara bra för en person med fysiska funktionshinder, där hästen faktiskt kan vara ett stöd när personen till exempel vill resa sig från en stol.

Miniatyrhäst

Hästarten som används kallas amerikansk miniatyrhäst och har sitt ursprung från olika raser, bland annat Falabellan och Shetlandsponnyn. För att räknas som miniatyrhäst får hästen inte överstiga en mankhöjd på 86 cm, enligt föreningen American Miniature Horse Association (AMHA). De flesta ledarhästar är mindre, omkring 70 cm höga.

Miniatyrhästarna är kända för att vara kloka och lättlärdade djur. För inte så länge sedan kunde vi se en sådan i en reklamsnutt på TV, dra täcket över sig i en Hästensäng.

Det finns olika varianter av miniatyrhästar även i Sverige, men ännu ingen som arbetar som ledarhäst.

Vill du veta mer: www.guidehorse.com, American Miniature Horse Association, Inc: www.amha.com

En svensk uppfödare av miniatyrhästar: www.vreten.net/mini/index.html

FOTO NEIL SODERSTROM (FRÅN "PANDA, A GUIDEHORSE FOR ANN", AV ROSANNA HANSEN, Boyds Mills Press, www.boydmillspress.com)

